

Pismo uredništvu/Letter to the editor

PREDPISOVANJE ZDRAVIL V LETU 2005

Jurij Fürst, Vita Samaluk

Oddelek za zdravila, Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije, Miklošičeva 24, 1507 Ljubljana

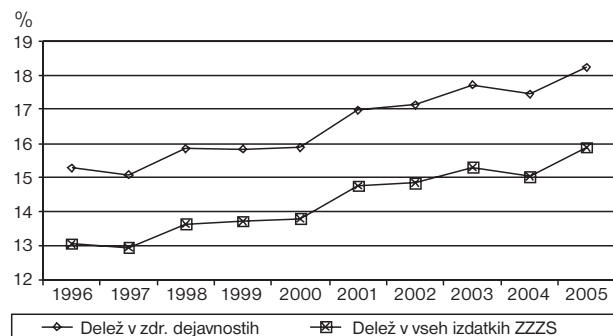
Razvrščanje zdravil na liste

Proces razvrščanja zdravil na liste poteka zelo intenzivno, čeprav so rezultati navidezno skromni: število razvrščenih učinkovin se je v l. 2005 povečalo le za 5. Bistveni so vsebinski premiki, saj stara zdravila, ki neopazno izginjajo s trga, hitro nadomeščajo nova, ki odpirajo tudi nove terapevtske možnosti. V razpr. 1 so prikazani izbrani podatki o razvrščenih zdravilih in izdatkih zanje. Upoštevani so zeleni in beli recepti ter naročilnice, ki gredo v breme obveznega zdravstvenega zavarovanja (OZZ). Skupni izdatki za vse recepte so znašali 96,9 milijarde tolarjev. Izdatki OZZ za zdravila so znašali 66,5 milijarde tolarjev, kar predstavlja 18,2% izdatkov od zdravstvenih dejavnosti. Če upoštevamo vse izdatke Zavoda za zdravstveno zavarovanje Slovenije (ZZZS), tudi nadomestila za odsotnosti z dela, delo ZZZS itd., znaša delež za zdravila 15,9% (Sl. 1). Delež izdatkov za zdravila se v finančnem kolaču ZZZS nenehno povečuje. Izdatki OZZ za zdravila so narasli za 9,0% (realno 6,4%). Ta rast je nekoliko pod povprečjem petih let (realna rast v letih 2001-2005 je bila 6,6%). Iz javnih sredstev je šlo za zdravila 33.255 tolarjev na prebivalca, vsi izdatki za zdravila na recept pa so znašali 48.434 tolarjev na prebivalca (Razpr. 1).

Seznam medsebojno zamenljivih zdravil z najvišjo priznano vrednostjo se je v l. 2005 razširil s 40 učinkovin na 42 oziroma z 239 zdravil na 256. Ob uvedbi l. 2003 je vseboval 26 učinkovin in 148 zdravil. Zdravila z najvišjo priznano vrednostjo obsegajo 40,7% celotne porabe in 32,2% izdatkov. Medtem ko je njihova poraba narasla za 6%, so izdatki zanje ostali enaki kot v l. 2004. Razvrščanje biotehnoških zdravil je zaradi izjemno visokih cen še posebej odgovorno. Komisija za razvr-

Razpr. 1. Zdravila, predpisana na recept, v letih 2004 in 2005 in indeks 2005/2004. *Stanje prebivalcev na dan 30. 6. 2004 oz. 30. 6. 2003. **Vrednost obveznega in prostovoljnih zavarovanj ter samoplačniških receptov. ***Vrednost zdravil in lekarniške dejavnosti. DDD definirani dnevni odmerki; OZZ obvezno zdravstveno zavarovanje. Vir: ZZZS, podatki iz baze receptov.

	2004	2005	2005/ 2004
Število zdravil za ambulantno predpisovanje (štev. učinkovin)	1.940 (657)	2.028 (648)	105 (99)
Število zdravil na pozitivni listi (število učinkovin)	1.120 (382)	1.154 (383)	103 (100)
Število zdravil na vmesni listi (število učinkovin)	286 (118)	304 (122)	106 (103)
Skupno število predpisanih receptov	14.461.144	14.658.633	101
Delež receptov s pozitivne, vmesne in negativne liste (%)	78/18/4	77/18/5	/
Število receptov na prebivalca*	7,0	7,2	103
Število pakiranj na prebivalca*	16,5	16,6	100
Število pakiranj na recept	2,3	2,3	99
Vsa zdravila na recept** (v 1000 SIT)	90.512.956	96.921.842	107
Izdatki OZZ za zdravila*** (v 1000 SIT)	61.041.291	66.546.468	109
Poraba zdravil (v DDD)	695.062.466	725.788.687	104
Delež zdravil z najvišjo priznano vrednostjo (% DDD)	38,0	40,7	107
Delež zdravil z najvišjo priznano vrednostjo (% vseh izdatkov)	31,0	32,2	104
Magistralna zdravila (v 1000 SIT)**	1.307.397	1.240.557	95
Izdatki za vsa zdravila na recept na prebivalca*	45.324	48.434	107
Izdatki OZZ za zdravila na prebivalca*	30.566	33.255	109
Povprečna vrednost Rp			
- s pozitivne liste	6.021	6.401	106
- z vmesne liste	7.989	8.267	103
- za nerazvrščena zdravila	3.050	3.655	120

Sl. 1. Delež izdatkov za zdravila v izdatkih ZZZS v obdobju 1996-2005.

ščanje zdravil na liste na tem področju intenzivno sodeluje s strokovnimi združenji. Ko je zdravilo razvrščeno, je najbolj pomembno, da ga dobijo le dobro izbrani bolniki. Nujno je tudi skrbno spremljanje zdravljenja. V okviru zavoda deluje komisija za multiplo sklerozo, ustanovljeni pa sta bili tudi komisiji za področje revmatologije in dermatologije (psoriaza). Imunomodulatorna zdravila za multiplo sklerozo prejema 593 bolnikov, prvič pa je v l. 2005 prejelo biotehnoška zdravila 103 revmatoloških bolnikov.

Razpr. 2 kaže prvih 10 zdravil z zaščitnimi imeni, razvrščenih po vrednosti. Razpr. 3 kaže najpogostejše predpisane učinkovine, razvrščene po vrednosti. Njihova skupna vrednost je bila 51,6 milijarde tolarjev. Navedena zdravila predstavljajo 53% vrednosti in 53% porabe vseh zdravil. Na seznam so se prvič uvrstile naslednje učinkovine: bikalutamid (zdravljenje karci-

noma prostate), formoterol z budezonidom (zdravljenje astme), lipolitik rosuvastatin in anastrozol (rak dojke). Največji premik navzgor so naredili še escitalopram, esomeprazol, pantoprazol in imatinib. Iz seznama so izpadli: fenoksimetilpenicilin, citalopram, nifedipin in mesalazin.

Razpr. 2. Razvrstitev zdravil po vrednosti v l. 2005 z indeksom 2005/2004.

Mesto 2005	Mesto 2004	Zdravilo	Vrednost (v mio. SIT)	Indeks 05/04
1	1	FOSAMAX 4 × 70 mg	1.936.684.641	100
2	2	PREXANIL 30 × 4 mg	1.166.672.036	123
3	4	PROSTIDE obl. tbl. 28 × 5 mg	1.107.103.484	109
4	2	ULTOP 14 × 20 mg	1.087.450.789	326
5	8	VASILIP 20 mg film. obl. tbl. 84 × 20 mg	922.496.670	105
6	5	AMOKSIKLAV 10 × 1000 mg	912.976.304	94
7	9	ZYPREXA 28 × 10 mg	878.115.274	102
8	3	PLAVIX 28 × 75 mg	868.362.277	71
9	7	TRITACE 28 × 5 mg	784.896.098	86
10	17	OMNIC 30 × 0,4 mg	756.167.593	125

Razpr. 3. Razvrstitev učinkovin po vrednosti v milijonih tolarjev v l. 2005 s porabo v definiranih dnevni odmerkih (DDD) in ustrežajočimi indeksi glede na l. 2004.

Mesto 2005	Mesto 2004	Nelastniško ime	Vrednost (mio. SIT)	Indeks vrednosti	Poraba (mio. DDD)	Indeks porabe
1	1	simvastatin	3.575	94	27,0	101
2	3	omeprazol	3.065	110	13,8	116
3	2	enalapril	2.696	94	56,8	99
4	4	atorvastatin	2.458	118	19,5	119
5	5	alendronat	1.949	100	7,3	100
6	7	olanzapin	1.609	105	1,5	104
7	9	ramipril	1.553	104	24,0	131
8	6	enalapril in hidroklorotiazid	1.514	95	15,1	101
9	8	amoksisilin s klavulansko k.	1.429	95	3,0	102
10	10	salmeterol in flutikazon	1.400	99	3,4	97
11	11	amlodipin	1.297	98	19,1	107
12	19	perindopril	1.170	124	8,3	124
13	13	diklofenak	1.161	100	16,9	99
14	16	losartan	1.144	106	7,7	108
15	18	finasterid	1.107	109	4,6	108
16	15	gliceriltrinitrat	1.035	95	7,4	94
17	17	tramadol	981	94	3,6	99
18	14	ranitidin	928	81	5,5	85
19	24	losartan in hidroklorotiazid	885	107	5,7	108
20	22	risperidon	884	101	1,0	104
21	21	insulini, dvofazni	876	99	4,5	98
22	12	klopidogrel	868	71	2,1	71
23	23	epoetin	854	100	0,3	102
24	25	sertralin	847	109	5,4	113
25	20	doksazosin	818	92	6,9	106
26	26	etinilestradiol in gestoden	803	107	19,4	108
27	27	indapamid	763	108	7,9	118
28	41	esomeprazol	760	151	2,4	147
29	33	tamsulozin	756	125	3,8	124
30	47	escitalopram	743	156	4,4	156
31	30	interferon beta-1b	715	111	0,1	111
32	39	interferon beta-1a	696	123	0,2	131
33	44	pantoprazol	677	140	2,0	140
34	29	zolidem	676	102	7,3	105
35	37	paracetamol	673	117	3,4	115
36	40	montelukast	665	125	1,9	118
37	31	naproksen	626	101	6,3	99
38	61	bikalutamid	598	166	0,6	178
39	36	somatropin	583	99	0,1	99
40	38	fenoterol in ipratropij	555	97	5,9	89
41	50	imatinib	555	126	0,0	126
42	46	karvedilol	551	115	4,0	125
43	28	azitromicin	547	77	1,0	106

Mesto 2005	Mesto 2004	Nelastniško ime	Vrednost (mio. SIT)	Indeks vrednosti	Poraba (mio. DDD)	Indeks porabe
44	55	formoterol in budezonid	538	137	1,4	136
45	43	acetilsalicilna k. (antiagregacijska t.)	534	110	30,0	108
46	35	terazosin	532	90	2,9	95
47	165	rosuvastatin	510	413	2,8	422
48	42	klaritromicin	504	100	1,0	100
49	45	flutikazon (inhalacijski)	496	104	2,4	103
50	66	anastrozol	490	151	0,5	151

Poraba **kardiovaskularnih zdravil** je porasla za 8% (Razpr. 4). Njihova vrednost je porasla za 6% in znaša 31,7 milijarde tolarjev, kar predstavlja 32% vrednosti vseh zdravil. Najhitreje narašča poraba nizkomolekularnih heparinov (NMH), ki se je v zadnjem letu zvišala za 39%, sledijo lipolitiki in antagonisti angiotenzina II. Cena definiranega dnevnega odmerka (DDD) pomeni povprečno ceno ene enote zdravila v skupini. Cena DDD za NMH znaša 535 tolarjev, sledi cena antagonistov angiotenzina II, zaviralcev alfa₁ adrenergičnih receptorjev in lipolitikov. Poraba aspirina se je zvišala za 8%, poraba klopidogrela in tiklopidina pa se je znižala za 29% oz. 6%. Možnosti za bolj racionalno predpisovanje se kažejo v skrbnejšem predpisovanju transdermalnih oblik nitratov, sartanov in zaviralcev alfa₁ adrenergičnih receptorjev, kadar jih je mogoče nadomestiti z ostalimi zdravili oz. skupinami zdravil. Prav tako bi bilo smiselno preveriti indikacije in trajanje zdravljenja z NMH v obdobju po odpustu iz bolnišnice.

Razpr. 4. Zdravila za zdravljenje bolezni srca in ožilja. Vrednost v milijonih tolarjev, poraba v definiranih dnevni odmerkih (DDD), cena DDD v tolarjih.

Skupina	Celotna vredn. receptov	Indeks vredn. 05/04	Indeks vredn. 05/01	Indeks DDD 05/04	Indeks DDD 05/01	Cena DDD
Zaviralci angiotenzinske konvertaze	8.753	105	126	109	146	73
Lipolitiki	7.488	113	152	116	201	136
Antagonisti angiotenzina II	3.635	114	191	114	201	147
Zaviralci kalcijevih kanalčkov	2.398	104	109	106	122	77
Zaviralci agregacije trombocitov	1.803	87	134	105	131	53
Zaviralci adrenergičnih rec. beta	1.752	110	181	109	141	88
Zaviralci adrenergičnih rec. alfa	1.359	91	98	102	113	138
Diuretiki	1.313	105	222	105	128	54
Koronarni vazodilatatorji	1.248	96	105	95	89	111
Nizkomolekularni heparini	702	133	405	139	281	535
Antiaritmiki skupine I in III	325	102	100	101	105	90
Periferni vazodilatatorji	237	84	45	84	43	107
Antagonisti vitamina K	234	113	199	111	150	49
Ostala zdravila	451	103	109	91	77	66
Skupaj	31.698	106	138	108	140	91

Psihiatrična zdravila so dosegla vrednost 11 milijard tolarjev (Razpr. 5). Sodobni antipsihotiki so med najhitreje rastočimi zdravili, olanzapin je že na 6. mestu med učinkovinami. Ugotavljamo njihovo predpisovanje izven smernic, posebej izstopajo olanzapin, kvetiapin in ziprasidon. Primerjave med sodobnimi antipsihotiki ne kažejo pomembnih kliničnih razlik, zlasti pa ne bistvenih prognostičnih prednosti pred »klasičnimi« antipsihotiki (1). Zato bi bilo v slovenskem

zdravstveno-ekonomskem okvirju najprimerneje, da postane risperidon »referenčni« antipsihotik, saj je med najučinkovitejšimi antipsihotiki, a je cenovno bistveno ugodnejši od ostalih (2). Cena zdravljenja z ostalimi je namreč lahko glede na primerljive odmerke kar nekajkrat višja (3). Poraba depojskih oblik antipsihotikov je enaka kot v l. 2004 in relativno visoka (21% porabe vseh antipsihotikov). Poraba litija ostaja izjemno nizka in še upada, zelo pa narašča uporaba anti-epileptikov, zlasti lamotrigina, v psihiatričnih indikacijah (gl. področje nevrologije). Z vključitvijo večine sodobnih antidepresivov med medsebojno zamenljiva zdravila se je naraščanje izdatkov zanje nekoliko upočasnilo. Poraba anksiolitikov se je znižala za 5%, poraba hipnotikov in sedativov pa se je zvišala za 2%. Antidementivi močno naraščajo (rast porabe 28%). V Angliji lahko spremljamo številne strokovne debate, etične pomisleke in farmakoekonomske analize, ki se nanašajo nanje (4). Nacionalnega soglasja, ki se bo zrcalilo v novih smernicah, še niso dosegli. Zato je smiselno spremljati strokovne razprave in še bolj skrbno upoštevati aktualne terapevtske smernice.

Razpr. 5. Psihiatrična zdravila. Vrednost v milijonih dolarjev, poraba v definiranih dnevni odmerkih (DDD), cena DDD v dolarjih.

Skupina	Celotna vredn. receptov	Indeks vredn. 05/04	Indeks vredn. 05/01	Indeks DDD 05/04	Indeks DDD 05/01	Cena DDD
Antipsihotiki	3.816	114	199	108	135	675
Antidepresivi	3.586	109	200	113	190	168
Anksiolitiki	988	97	101	95	86	61
Hipnotiki in sedativi	973	100	137	102	113	101
Zdravila za zdravljenje demence	876	124	273	128	349	663
Zdravila za zdravljenje odvisnosti	658	88	125	112	117	604
Ostala zdravila	112	102	106	96	85	98
Skupaj	11.010	108	173	104	124	199

Vrednost zdravil za **zdravljenje bolezni prebavil** (6,9 milijarde dolarjev) se je zvišala za 10% (Razpr. 6). Poraba zaviralcev protonske črpalke (4,7 milijarde) nenehno močno narašča. Najvišje rasti dosegajo tisti zaviralci protonske črpalke, ki niso vključeni med zamenljive. Obenem se poraba zaviralcev H₂ receptorjev le počasi zmanjšuje. Porabo protitulusnih zdravil bi lahko znižali z zmanjšanjem porabe nesteroidnih protivnetnih zdravil (NSAR). Opazili smo tudi nesmiselne kombinacije dveh zaviralcev protonske črpalke ali celo kombinacijo zaviralca protonske črpalke z zaviralcem H₂ receptorjev.

Razpr. 6. Zdravila za zdravljenje bolezni prebavil. Vrednost v milijonih dolarjev, poraba v definiranih dnevni odmerkih (DDD), cena DDD v dolarjih.

Skupina	Celotna vredn. receptov	Indeks vredn. 05/04	Indeks vredn. 05/01	Indeks DDD 05/04	Indeks DDD 05/01	Cena DDD
Zaviralci protonske črpalke	4.739	122	241	123	278	251
Antagonisti histaminskih receptorjev H ₂	954	81	64	85	61	170
Zdravila s protivnetnim delovanjem v črevesju	543	102	144	104	130	353
Ostala zdravila	646	95	69	100	97	103
Skupaj	6.882	110	144	109	137	213

Struktura zdravil za **zdravljenje bolezni dihal** se ob enaki skupni porabi spreminja v prid dražjim zdravilom (Razpr. 7). Zato je vrednost (6,2 milijarde dolarjev) porasla za 7%. Medtem ko se je rast kombiniranih antiastmatikov ustavila, narašča poraba zaviralcev levkotrienskih receptorjev in antiholinergikov. Med obema kombinacijama glukokortikoidov z dolgodelujočimi beta-2 agonisti prihaja do prestrukturiranja v prid cenejšemu zdravilu.

Razpr. 7. Zdravila za zdravljenje bolezni dihal. Vrednost v milijonih dolarjev, poraba v definiranih dnevni odmerkih (DDD), cena DDD v dolarjih.

Skupina / Učinkovina	Celotna vredn. receptov	Indeks vredn. 05/04	Indeks vredn. 05/01	Indeks DDD 05/04	Indeks DDD 05/01	Cena DDD
Salmeterol in flutikazon	1.400	99	343	97	332	411
Sistemiški antihistaminiki	892	103	106	104	116	72
Inhalacijski glukokortikoidi	688	103	66	95	59	192
Antagonisti levkotrienskih receptorjev	677	123	133	116	135	346
Fenoterol in ipratropij	555	97	99	89	58	95
Formoterol in budesonid	538	137	/	136	/	374
Inhalacijski antiholinergiki	432	137	/	137	/	320
Nosni kortikosteroidi	395	105	96	98	93	99
Inhalacijski beta-2 agonisti	248	98	68	103	69	69
Ostala zdravila	385	95	80	90	59	87
Skupaj	6.210	107	134	100	91	148

Na področju **ginekologije in urologije** se je vrednost zdravil (6,2 milijarde dolarjev) ob enaki skupni porabi zvišala za 5%. Največji delež vrednosti predstavljajo hormonski pripravki (2,6 milijarde dolarjev). Poraba urospazmolitikov (vrednost 557 milijonov dolarjev) se je zvišala za 10%. Poraba lokalnih antimikotikov se je znižala za 4%. Zdravila za zdravljenje benigne hipertrofije prostate močno naraščajo. Poraba finasterida (1,1 milijarde dolarjev) je porasla za 8%, poraba tamsulozina (756 milijonov dolarjev) pa kar za 24%. Glede na to, da je del bolnikov s hipertrofijo prostate tudi hipertenzivnih, bi pričakovali, da bo bolj naraščala poraba cenejših paralel terazosina in zlasti doksazosina, ki sta učinkovita v obeh indikacijskih področjih. Poraba zdravil za zdravljenje erektilne disfunkcije (273 milijonov dolarjev) se je zvišala za 20%.

Vrednost **zdravil za sistemsko zdravljenje okužb** (Razpr. 8) se je znižala za 6% na 6 milijard dolarjev. Znižanje vrednosti je predvsem posledica nižjih cen zaradi najvišje priznane vrednosti. Trend zniževanja porabe protibakterijskih zdravil se nadaljuje, kar je ugodno. Med posameznimi skupinami antibiotikov pa so bistvene razlike. Najugodnejši je 15-odstotni padec porabe cefalosporinov. Prav tako je upadel fenoksimetilpenicilin, kar pa ni bilo pričakovano, saj naj bi nadomestil ostale antibiotike, ki se neindicerano uporabljajo za streptokokne okužbe. Amoksisilin-klavulanska kislina je po lanskoletnem znižanju ponovno narasla na nivo iz leta 2003. Prav tako so porasli makrolidi, vendar le na račun azitromicina. Neracionalno predpisovanje makrolidov je največji izziv za stroko in ZZS, ki bo ustrezno usmerjal svoje dejavnosti. Porasli so tudi kinoloni, in sicer na račun »respiratornih« moksifloksacina (porast za 32%) in levofloksacina (12%). Tudi ti zdravili bosta deležni vse pozornosti. Zaskrbljujoč je porast sistemskih antimiko-

tikov. Protivirusna zdravila naraščajo s povprečno stopnjo rasti 25% letno.

Razpr. 8. Protimikrobna zdravila. Vrednost v milijonih dolarjev, poraba v definiranih dnevni odmerkih (DDD), cena DDD v dolarjih.

Skupina / Učinkovina	Celotna vredn. receptov	Indeks vredn. 05/04	Indeks vredn. 05/01	Indeks DDD 05/04	Indeks DDD 05/01	Cena DDD
Amoksisilin/klavulanska k.	1.430	95	93	102	95	476
Makrolidni antibiotiki	1.122	87	88	101	96	509
Sistemiški antimikotiki	729	88	97	106	134	744
Protivirusna zdravila	707	124	262	124	227	2.976
Fenoksimetilpenicilin	488	79	89	76	72	351
Kinoloni	461	97	74	102	85	549
Amoksisilin	417	105	109	102	106	177
Cefalosporini	266	84	73	85	76	597
Ostala zdravila	425	103	124	93	60	248
Skupaj	6.045	94	99	97	89	459

Med **protibolečinskimi zdravili** (njihova vrednost znaša 5,2 milijarde dolarjev, Razpr. 9) je stroškovno najpomembnejša skupina NSAR (vrednost 2,8 milijarde dolarjev). Njihova skupna poraba je upadla za 6%. Med posameznimi učinkovinami se je zvišala le poraba meloksikama. Znižala se je tudi poraba ibuprofena, ki velja za najvarnejšega med neselektivnimi NSAR. Glede na nova spoznanja in številne kontraindikacije bi jih bilo nujno čim bolj zadržano predpisovati, zlasti pa ne starejšim bolnikom, bolnikom, ki že prejemajo aspirin, bolnikom z arterijsko hipertenzijo, srčnim popuščanjem ter ledvično in jetrno okvaro (5). Poraba paracetamola se je zvišala za 15%. Poraba samega tramadola se je ustalila, verjetno na račun močno predpisovane nove kombinacije tramadola s paracetamolom. Zvišala pa se je poraba transdermalnega fentanila.

Razpr. 9. Protibolečinska zdravila. Vrednost v milijonih dolarjev, poraba v definiranih dnevni odmerkih (DDD), cena DDD v dolarjih.

Skupina / Učinkovina	Celotna vredn. receptov	Indeks vredn. 05/04	Indeks vredn. 05/01	Indeks DDD 05/04	Indeks DDD 05/01	Cena DDD
Nesteroidna protivnetna zdravila	2.806	91	108	94	96	88
Tramadol	981	94	100	99	112	274
Paracetamol	673	117	180	115	155	200
Fentanil (transdermalni)	414	108	229	108	214	1.066
Ostala zdravila	353	188	369	206	40	484
Skupaj	5.226	99	123	97	99	130

Na področju **nevrologije** (4,2 milijarde dolarjev, z antidepresivi, ki so obravnavani med psihiatričnimi zdravili, bi znašala vrednost 5,1 milijarde) se je vrednost zdravil zvišala za 17% ob petodstotnem dvigu porabe. To je enak dvig kot v prejšnjem letu. Zaskrbnjujoča je hitra rast lamotrigina (rast porabe za 38%, vrednost 393 milijonov). V protibolečinskih indikacijah se vse bolj uporablja gabapentin (rast porabe 26%, vrednost 336 milijonov dolarjev) in novorazvrščeni pregabalin. Poraba zdravil za zdravljenje multiple skleroze (interferoni beta, glatiramer) se je zvišala za 23%, njihova vrednost znaša 1,5 milijarde dolarjev. Vrednost protimigrenskih zdravil (563 milijonov dolarjev) se je ob štiriodstotni nižji porabi zvišala za 2%. Poraba an-

tiparkinsonikov se je zvišala za 6%, njihova vrednost (614 milijonov dolarjev) pa je narasla za 22%.

Poraba zdravil za zdravljenje **diabetesa** (4,1 milijarde dolarjev) se je zvišala za 5% (insulini za 7%, peroralni antidiabetiki za 4%). Poraba metformina se je zvišala za 18%, poraba pripravkov sulfonilsečnine je upadla za 2%. Med insulini se je zvišala poraba dolgo- in kratkodelujočih analogov.

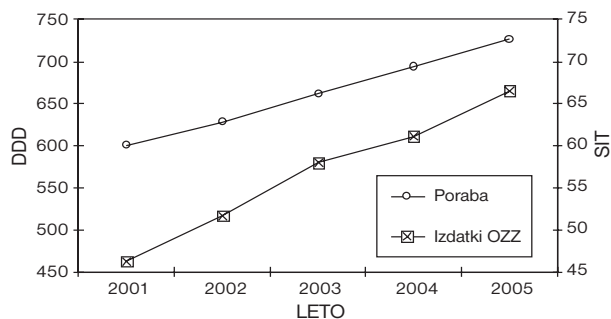
Vrednost zdravil za zdravljenje **osteoporoze** znaša 3,5 milijarde dolarjev in je narasla za 13%. Poraba bisfosfonatov je narasla za 7%, njihova vrednost znaša 2,4 milijarde dolarjev. Poraba raloksifena (279 milijonov dolarjev) je narasla za 23%. Poraba kalcitonina (vrednost 218 milijonov dolarjev) se je znižala za 28%. Navadno je, da se je poraba alfa-kalcidola (218 milijonov dolarjev) zvišala za 36%, medtem ko se je poraba kalcitriola (173 milijonov dolarjev) znižala za 5%. Pričakujemo, da bo zaradi ostreje omejitve predpisovanja poraba obeh bistveno upadla (6).

Vrednost **dermatoloških zdravil** (3,5 milijarde dolarjev) se je zvišala za 2% kljub 5% manjši porabi magistralnih zdravil (1,2 milijarde dolarjev). Sistemiški antimikotiki so že prikazani med zdravili za zdravljenje okužb. Poraba lokalnih antimikotikov (352 milijonov dolarjev) se je znižala za 1%. Poraba lokalnih kortikosteroidov (809 milijonov dolarjev) se je zvišala za 11%. Najbolj sta narasla betametazon (48 milijonov, porast za 56%) in mometazon (263 milijonov, porast za 31%). Poraba zdravil za zdravljenje aken (vrednost 287 milijonov dolarjev) se je znižala za 4%. Vrednost pimekrolimusa, ki je bil razvrščen l. 2004, znaša 157 milijonov dolarjev.

Onkološka zdravila so najhitreje rastoča skupina. Njihova vrednost znaša 3,1 milijarde dolarjev. Ob 14-odstotni višji porabi je njihova vrednost porasla za 34%. V skupini hormonov, njihovih antagonistov in sorodnih učinkovin (1,5 milijarde dolarjev, rast vrednosti 42%, rast porabe 11%) je stroškovno najpomembnejše zdravilo za zdravljenje raka prostate bicalutamid (Casodex, 598 milijonov dolarjev, rast porabe 78%), sledi anastrozol (Arimidex, rak dojke) s 490 milijoni dolarjev (rast porabe 51%). Vrednost citostatikov (1,2 milijarde dolarjev) se je ob 14% višji porabi zvišala za 36%. Vodilno zdravilo je imatinib (Glivec, 555 milijonov dolarjev, 26-odstotna rast). Močno narašča tudi kapecitabin (Xeloda, 319 milijonov dolarjev, 56-odstotna rast). Poraba antiemetikov iz skupine serotonin-skih antagonistov (150 milijonov dolarjev) se je znižala za 3%.

Med **hormoni** (2,3 milijarde dolarjev, rast porabe za 5%) so finančno najpomembnejši eritropoetin (979 milijonov dolarjev, rast porabe za 19%), somatropin (582 milijonov dolarjev, znižanje porabe za 1%), sistemski glukokortikoidi (226 milijonov) in oktreotid (157 milijonov). Vrednost zdravil za zdravljenje ščitnice je bila 192 milijonov dolarjev.

V skupini zdravil za zdravljenje **očesnih in ušesnih bolezni** (1,5 milijarde dolarjev) je prišlo do 3-odstotne rasti izdatkov. Ekonomsko je najpomembnejša skupina zdravil za zdravljenje glavkoma (818 milijonov,

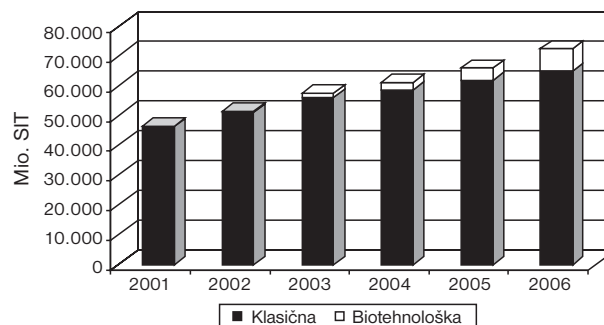

Sl. 2. Primerjava rasti porabe zdravil v milijonih definiranih dnevni odmerkih (DDD) in izdatkov obveznega zavarovanja za zdravila v milijardah tolarjev (SIT) v letih 2001–2005. Vir. Baza receptov ZZS.

rast porabe 7%). Poraba lokalnih antibiotikov in kombinacij s kortikosteroidi (441 milijonov tolarjev) se je znižala za 4%. Poraba umetnih solz (81 milijonov tolarjev) se je po uvedbi omejitve predpisovanja znižala za 37%. Poraba betahistina (72 milijonov tolarjev) se je znižala za 34%.

Obvladovanje izdatkov

Izdatki za zdravila se povečujejo zaradi strokovnih smernic, ki zahtevajo bolj agresivno vodenje bolnikov, staranja prebivalstva, uvajanja novih zdravil in spremembe strukture na račun dražjih zdravil. Poraba vseh zdravil v definiranih dnevni odmerkih (DDD) se v zadnjih letih povečuje s povprečno 4-odstotno letno rastjo (Sl. 2). Nova, zlasti izjemno draga biotehnoška zdravila, ki stanejo za enega bolnika od nekaj sto tisoč tolarjev do 45 milijonov tolarjev letno, vse pomembneje prispevajo k skupni rasti izdatkov. Sl. 3 kaže naraščanje izdatkov obveznega zavarovanja za biotehnoška zdravila, razvrščena od leta 2001. Medtem ko so izdatki za »klasična« zdravila v obdobju 2001–2005 narasli za tretjino, so se izdatki za novo razvrščena biotehnoška zdravila zvišali s 86 milijonov na 4,2 milijarde tolarjev. Prognostični izračun kaže, da se bodo izdatki za to skupino zdravil v l. 2006 zvišali za 73%, to je na 7,4 milijarde tolarjev. Zaradi naraščajočih izdatkov je ZZS izvajal številne dejavnosti za njihovo obvladovanje. Zelo pomembno vlogo imajo zdravila z najvišjo priznana vrednostjo, vključena v sistem medsebojno zamenljivih zdravil, saj se najvišja priznana vrednost za celotno skupino zdravil zniža z vsakim novim vključenim zdravilom. S pogajanjem pred razvrstitvijo novih zdravil je bilo doseženo povprečno 15-odstotno znižanje cen pod raven pravilnika o cenah zdravil. Za nova zdravila komisija za razvrščanje določa omejitve predpisovanja, ki ta zdravila namenjajo le tistim bolnikom, ki z njimi največ pridobijo. Kljub temu smo postavljeni pred dejstvo, da so sedanji mehanizmi za obvladovanje izdatkov že v veliki meri izčrpani. Brez novih mehanizmov bodo izdatki za zdravila vse bolj ogrožali razvoj ostalih področij zdravstvenega varstva. Zato smo po zgle-

Sl. 3. Izdatki za »klasična« in po l. 2001 razvrščena »biotehnoška« zdravila v milijonih tolarjev v obdobju 2001–2005 ter prognoza za l. 2006.

du nekaterih evropskih držav (Nizozemska, Nemčija, Italija, Belgija in drugih) pripravili koncept razširitve najvišjih priznanih vrednosti na skupine medsebojno primerljivih zdravil.

Podatki kažejo, da v posameznih skupinah primerljivih zdravil najbolj naraščajo zdravila, ki niso vključena v skupine medsebojno zamenljivih zdravil in nimajo določene najvišje priznane vrednosti. S pogostejšim izbiranjem cenovno ugodnejših primerljivih zdravil bi lahko zdravniki bistveno prispevali k obvladovanju izdatkov brez vpliva na učinkovitost zdravljenja. Takšne skupine so: zaviralci protonske črpalke (7–10), nitrati, zaviralci konvertaze in sartani sami ali v kombinacijah z diuretiki, kalcijevi antagonisti (11), statini, zaviralci testosteron-5-alfa reduktaze, NSAR, antipsihotiki, antidepresivi, inhalacijski antiastmatiki, antihistaminiki itd. Tako bomo lahko tudi vnaprej razvrščali nova, nujno potrebna zdravila.

Literatura

- Lieberman JA, et al. Effectiveness of antipsychotic drugs in patients with chronic schizophrenia. *N Engl J Med* 2005; 353: 1209–23.
- Davis JM. The choice of drugs for schizophrenia. *N Engl J Med* 2006; 354: 518–20.
- Kane JM, Leucht S, Carpenter D. Expert consensus guidelines for optimizing pharmacologic treatment of psychotic disorders. *J Clin Psychiatry* 2003; 64 Suppl 12.
- National Institute for Clinical Excellence. Evaluation report: Alzheimer's disease – donepezil, rivastigmine, galantamine and memantine (review). Dosegljivo na: <http://www.nice.org.uk/page.aspx?o=288322> – Vpogled: 24. 2. 2006.
- Anon. British National Formulary 50. London: British Medical Association and the Royal Pharmaceutical Society of Great Britain; 2004. p. 500–9. Dosegljivo tudi na: <http://bnf.org/> – Vpogled: 27. 2. 2006.
- Fürst J. Jesenska lista zdravil. *Recept* 2005; 2: 15–6.
- Peklar J. Kateri je cenovno najugodnejši zaviralec protonske črpalke? *Recept* 2004; 1: 30–1.
- Pavletić N. Kateri je cenovno najugodnejši zaviralec protonske črpalke? *Recept* 2004; 2: 34.
- Ivanuš M. Kateri je cenovno najugodnejši zaviralec protonske črpalke? *Recept* 2004; 2: 34–5.
- Žerdoner A. Kateri je cenovno najugodnejši zaviralec protonske črpalke? *Recept* 2004; 2: 35.
- Fürst J. Cena zdravljenja z antihipertenzivskimi zdravili. *Recept* 2005; 1: 55–6.